

Öjaby kammarkör (numera Växjö Vocalis) ledd av Hans Linden hjälpte mig att genomföra det tal jag höll vid Växjö universitets årshögtid 2005.

Tal vid Växjö universitets årshögtid 2005-02-12

Ärade åhörare!

Sedan december 2004 är musikvetenskap ett ämne med kandidaträttigheter vid Växjö universitet. Jag har nu också installerats som professor i detta ämne. Musik har därmed blivit något som inte bara lärs ut som ett färdighetsämne inom lärarutbildningen utan också ett område som jag, lärarkollegor och studenter kan utforska med de vetenskapliga verktyg som står till buds. Vid min installationsföreläsning igår gav jag er en inblick i de områden som ingår i ämnet och berörde några teman som är särskilt angelägna att utforska i vår närmaste omgivning dvs i Småland.

Mitt tema idag fångas bäst i frågan: *Varför mår vi bra av musik?* För att levandegöra denna behöver jag ta hjälp av musik i klingande form. Den kör jag själv sjunger i – Öjaby kammarkör, ledd av Hans Linden – skall hjälpa mig med detta.

Vi sjunger först en sång med klar lokal anknytning. Den är en kärleksvisa från början av 1600-talet med anonym upphovsman. Texten är på latin. Sången sjöngs en gång av djäknarna vid Katedralskolan i Växjö. Det är ingen särskilt konstfärdig sång. Ta den för vad den är – en charmig visa i den tidens populära stil. Vi sjunger om flickan Lucinia som med sin röda mun, vackra ögon, ljuva röst och mjuka läppar slagit an på en yngling. Han vill absolut vara ensam med henne. Följ mig in i trädgården – veni in hortulum, Lucinia - lockar han.

Såvitt vi vet har denna visa bara haft lokal spridning i Växjö med omnejd. Den har återfunnits i ett par handskrifter som ingår i den värdefulla samling av musik från 1600-talet som nu finns på Växjö stadsbibliotek. Sannolikt är vårt framförande idag det första i modern tid i Växjö.

Kören: *Ecce quam sit* (musik och text: anon.)

Med denna visa vill jag förflytta er tillbaka i tiden och be er fundera över den starka ställning som musik en gång hade i det västerländska skolsystemet. Musik fanns på schemat dels som ett teoretiskt ämne, dels som ett färdighetsämne. Varje skoldag anslogs minst en timme till praktiskt musicerande - främst sång. Syftet var att öva den musik som behövdes i kyrkorna men också de sånger eleverna skulle använda då de drog ut på tiggarfärder för att samla medel till sitt och lärarnas uppehåll. Här gällde det att ha roande och underhållande visor. *Ecce quam sit* är exempel på en sång som framfördes i dessa sammanhang.

Vad var detta flitiga sjungande och musicerande bra för? Efterhand som kyrkan började anställa musiker och tiggarfärderna ersattes med andra försörjningskällor minskade behovet av musikundervisning. Nedskärningarna började redan på 1700-talet och har fortsatt kontinuerligt sedan dess. Idag har vi i Sverige nått ett absolut bottenläge för musikämnet i hela vårt skolsystem.

Modern forskning kring musik bedrivs inom många olika discipliner. Den ger oss besked om vad vi förlorat genom dessa nedskärningar. Hjärnforskare har visat att det unika med musicerande är att hela hjärnan - både vänster och höger hjärnlob - aktiveras. Musicerande i sig stimulerar hjärnan på många sätt, inte bara dess musikaliska förmåga. Denna stimulans har stor betydelse för vårt emotionella välmående och påverkar också kognitiva funktioner hos hjärnan. I klartext - musik får oss att må bättre och gör oss smartare. Annan forskning har riktat in sig på hur musik, och inte minst sång, påverkar kroppsliga funktioner. Aktiva körsångare får bättre kontroll över sin andning. Detta är något som både astmatiker och före detta rökare börjat upptäcka.

Vårt andra körstycke är från vår egen tid. Oskar Janner, kantor i Ryssby har tonsatt 6 mycket korta tänkespråk av Alf Henrikson, smålänning till ursprunget också han. Styckena har titlarna Människolott, Dagen idag, Rim, Ensam i bilen, Sångarlott och Slentrianen.

Kören: *6 åttataktare* (musik Oskar Janner, text Alf Henrikson)

Med detta stycke musik vill jag komma in på andra områden som handlar om välbefinnande. Vi har haft många roliga stunder när vi övat in det stycke ni just hört. Texterna är härliga - de inbjuder till ansträngningar att gestalta "vardagskänslor" som vi alla är bekanta med - irritation över skorpsmulor i sängen, glädjen att vakna upp till en strålande vårdag, en långtråkig bilfärd - eller den känsla av slentrian som drabbar oss med jämna mellanrum. Janners kluriga tonsättning gav oss många kickar men krävde en hel del övning.

Öjaby kammarkör är en amatörkör. Våra veckovisa övningar liksom de konserter vi ibland ger påverkar våra liv på många olika sätt. Här vill jag återigen ta hjälp av modern forskning, i detta fall den som musikpedagogen Even Ruud bedriver i Norge. Ruud menar att värdet av musik och inte minst körsång kan sammanfattas under fyra aspekter.

Den första gäller *känslor och hur vi blir medvetna om dessa*. Musik ger oss möjlighet att upptäcka känslor inom oss, sätta namn på dem och skilja mellan olika slags känslor. Den hjälper oss att uttrycka känslor och inte minst att uthärda känslor - om tiden fanns skulle jag här gärna exemplifiera med den forskning jag bedrivit om Radiotjänsts musikutsändningar under 2:a världskriget.

Den andra aspekten handlar om *självförmåga*. Genom musicerande kan vi stärka självförmågan och därigenom få större kontroll över vårt liv. Musiken ger oss möjlighet att uppleva oss själva som kreativa och skapande. Denna ökade *handlingskompetens* har också med hälsa att göra.

En tredje viktig aspekt rör *social tillhörighet*. Musicerande tillsammans med andra - i orkestrar, band, körer, etc - fungerar som ett viktigt kitt och hjälper till att hålla samman samhällen. Detta kitt kan vi också benämna socialt kapital. Forskningsprojekt bl a i Finland visar att i samhällen med högt socialt kapital - där bl a körsång odlas flitigt - där har människorna bättre hälsa.

För det fjärde: Musik och musicerande ger oss en känsla av *sammanhang i livet*. Musiken hjälper oss att bemästra våra liv, den ger oss en känsla av mening.

Jag vill avsluta detta tal med att parafrasera en av dagens paroller. Det är dags att:

Reclaim the music!

eller snarare - eftersom det mesta jag talat om i dag också gäller för övriga konstarter:

Reclaim the Arts - Återge musiken och de andra konstarterna det utrymme de bör ha i vårt undervisningsväsende och i samhället.

Boel Lindberg

Körens hemsida: <http://vaxjovocalis.se>